

Makale tarihçesi: Alındı: 19 Ocak 2022 Kabul edildi: 27 Ocak 2022

DOI: <https://doi.org/10.33182/gd.v9i1.809>

Kitap İncelemesi

Salman Akhtar (2018). **Göç ve Kimlik-Kargaşa Sağaltım ve Dönüşüm [Immigration and Identity: Turmoil, Treatment and Transformation]**. Çeviren: Sedef Ayhan, İstanbul, Sfenks Kitap, 2018, 198 sayfa, ISBN: 9786056800535.

Murat Koçanlı¹

Hindistan’da doğup tıp eğitimini tamamlayan yazar, 1973 yılında ABD’YE göçmen olarak yerleşmiştir. Jefferson Tıp Fakültesi’nde psikiyatri ve psikanaliz eğitimlerini tamamlamıştır. Editörlüğünü ve yazarlığını üstlendiği kitap, bilimsel yayın ve şiir derlemeleri olmak üzere 300’ün üzerinde eseri bulunmaktadır. Broken Structures: Severe Personality Disorders and Their Treatment (1992), Quest for Answers: A Primer for Understanding and Treating Severe Personality Disorders (1995) ve Inner Torment (1995) belli başlı eserleri arasındadır. Yazar aynı zamanda belli başlı psikiyatri dergileri için eleştirmenlik yapmaktadır. Bununla birlikte, Journal of Pyschtherapy Praticce and Research dergisinin yardımcı editörü, Journal of the American Pyschoanalytic Association dergisinin yayın kurulu üyesi ve Pyschoanalytic Quartely dergisinin. Danışman editörlük görevlerini yürütmektedir. Diğer taraftan 1995 yılında Amerikan Psikanliz Derneği dergisinin ödülünü kazanmıştır. Bu ödülle beraber, Margaret Mahler Edebiyat Ödülü (1996), Columbia Üniversitesi Robert Liebert Ödülü (2004), APA Kun Po Soo Ödülü (2004) ve Sigourney Ödülü’nün (2013) sahibidir.

Salman Akhtar, bu çalışmasında; insanlar neden diğer ülkelere göç ederler?, Göçün yarattığı ruhsal değişimler nelerdir? Göçmen kendi ülkesinin kaybetmesinin yarattığı ruhsal değişimler nelerdir ve bunun yası yaşanabilir mi? Göçmen hastalarla yürütülen psikoterapilerde hangi değişkenlere dikkat edilmesi gerekir? gibi soruların cevaplarını aramıştır. Bununla birlikte, bu soruların cevaplarını tartışırken göç veya göçlerin bireylerin ruhsal dünyalarında ve kimliklerinde çok önemli etkiler bıraktığını iddia etmektedir. Bu kapsamda yazar, göçmenin bazı değerlerini kutsallaştırma veya değersizleştirme, yakınlık ve uzaklık kavramlarının kimliklerinde yarattığı değişimler, göç sürecinde veya göç edilen ülkedeki uyum süreçlerinde yaşanan zorlukları psikanliz ve psikoterapiler esnasında karşılaştığı tecrübeler doğrultusunda vaka örnekleri vererek okurlara anlatmaya çalışmaktadır. Yazar tüm yaşamı boyunca ilgilendiği göçmen hastalardan edindiği gözlemler ve çeşitli milletlere mensup göçmen meslektaşlar vasıtasıyla edindiği bilgi ve paylaşımlar vasıtasıyla da kendisini göçmen hastalara ilişkin yaklaşım ve tedaviler konusunda geliştirdiği iddia etmektedir.

Bu kitap toplam üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümde göç kavramı incelenmiştir. Göçle bağlantılı psikosozyal değişkenler sıralanarak göçe ilişkin bağlantıları ve etkileri tartışılmıştır. Özellikle bu bölümde göçün istenmeyen ve kişinin kimliğinde travmalar yaşatan bir olay

¹ Murat Koçanlı, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü Doktora Öğrencisi, Türkiye.
E-mail: akadem105@yahoo.com.

olduğunu belirtmek gerekir. Bu nedenle göç eden bireyin bu sürecin meydana getirdiği olumsuz durumları ve sonuçlarının yarattığı yası yaşaması gerektiğini ileri sürmektedir. Göçün bireyde yarattığı değişkenler sırasıyla; göçün koşulları ve nedenleri, duygusal olgunluğa erişim, göç etme yaşı, göç öncesi kişilik, terk edilen ülkenin veya memleketinin yapısı, göç ve göç edilen ülkeler arasındaki kültürel farklılıklar, göç ettiği yeni ülkenin bireyleri tarafından karşılanma şekilleri, göç ettiği ülkedeki yetkin olma tecrübeleri ve göç ettikleri ülkeden doğan çocukların doğumudur. Bununla birlikte alanyazında çok fazla irdelenmeyen değişkenler de kısaca incelenmiştir. Göç eden bireyin fiziksel özellikleri, cinsiyetin etkisi, evliliklerin meydana getirdiği değişimler, ülkede bulunulan yasal durum, eşcinselliğin etkisi, hayal edilen hedefler ve birey-hayvan ilişkileri de göç eden bireyde yarattığı değişimler ve etkilerden kısaca bahsedilmiştir. Özellikle bu bölümde bireyin başka bir ülkeye göç etme hazırlığı ile ilgili önemli bir tespit yapılmaktadır. Zira göç ile sürgün arasında çok önemli bir ayrımı ortaya konmuştur. Göç kavramı, doğrudan veya dolaylı olarak bireyin verdiği bir kararın uygulanmasıdır. Diğer taraftan sürgün ise bireyin iradesi dışında gelişen bir durumdur. Sürgün kararı da bireyde onarılamaz etkiler yaratmakta ve tüm benliği kendi memleketinde kalmakta ve yeni ülkeye uyum çok sıkıntılar yaşadığı ileri sürülmektedir. Göç kararı bazı ülkelerin muhafazakâr yapısı ile yakından ilgilidir. Bu konuda İsrail örnek verilebilir.

“Memleketlerinde bu kişilere onur kırıcı bir lakap olan ve İsrail’i terk ederek alçalan anlamına gelen *gelen yored* adı verilir; onlar Siyonizm’in temel öğretilerini paramparça etmiş sayılırlar. Bu sözcüğün karşıtı olan *oleh* ise İsrail’e göçerek yükselen kişiler için kullanılır. *Yored*, bencil ve zayıf insan, bir fiyasko ve vatan haini olarak algılanmaktadır.” (Knafo ve Yaari, 1997, s.221-222). Dikkati çeken diğer önemli husus ise, göç eden bireylerin ailelerinde doğan yeni çocukların aileye katılımıdır. Zira aileye katılan her yeni çocuk göç edilen ülkenin hâkim kültürünü getirmeye başlayacak ve bireylerin hâkim kültürüne uyumunu kolaylaştıracak ve hızlandıracaktır. Bu yönleri ile değerlendirildiğinde, göçün bireyin kimliği üzerinde güçlü etkiler yaratan ve karmaşık bir psiko sosyal süreç olduğu güçlü bir şekilde vurgulanmaktadır.

Kitabın ikinci bölümü ise bireyin kimliği ve unsurları üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu bölüm iki kısımdan oluşmaktadır. İlk bölümde kimliğin gelişim yönleri ortaya konmaktadır. Bireylerin; doğum öncesi dönem, ayrılma-birleşme evrelerinin yarattığı değişimler, ödipus karmaşası ve ergenlik dönemleri dahil olmak üzere bireyin kimliğine ilişkin etki eden faktörler incelenmektedir. Bununla birlikte bireylerin gelişimine etki eden babalarının rolü üzerinde durularak özel bir önem atfedilmektedir. Yazar bireylerin kimlik gelişimine etki eden faktörleri inceleyerek bireylerin göç kararlarının ve göç edilen ülkedeki değişimlerinin daha bütüncül bir şekilde anlaşılabilceğini savunmaktadır. Bölümün ikinci kısmında ise göç sonrası bireylerin kimliğinin dönüşümüne dört temel rotası ayrıntılarıyla yazar tarafından ortaya konmaktadır. Dürtü ve duygulanmalar, kişilerarası ve ruhsal uzam, zamanasallık ve sosyal birliktelikler bu dönüşümün temellerini oluşturmaktadır. Bununla birlikte göç kararı sonrası kimliğinin yas tutma süreçlerine yardım eden veya kolaylaştıran etkenlere de değinilmektedir. Bu dört dinamik unsurun ne birbirini kapsayıcı ne de ne de birbirinden bağımsız olabileceğini ileri sürmektedir. Ayrıca yazar bu bölümde ortaya konan ve incelenen değişkenlerin, kimliğe ilişkin psikanaliz alanyazında dağınık bilgileri tek bir kaynaktan toplandığını ileri sürmektedir. Son olarak bu bölümde, göç etme karar sürecindeki, karar veren ve kararlarını uygulayan bireylerin kimliğine etki eden veya tehdit eden değişkenlerin bireyin göç sonrası hayatını kolaylaştıracağı veya zorlaştıracağı ileri sürülmektedir.

Kitabın üçüncü bölümünde ise keşişen kültürler arası sağaltım veya tedaviye ilişkin bilgiler verilmektedir. Bölümün genelinde göçmen hastaların psikoterapi ve pskioanaliz tedavilerine ilişkin tecrübeleri paylaşılmaktadır. Özellikle göç ettikleri ülkenin kültürü ve kendi ülkelerinin kültürleri kapsamında uyum sorunu yaşayan bireylerin tecrübeleri öne çıkmaktadır. Bununla birlikte gelen bireylerin tecrübeleri vaka örnekleri şeklinde okuyucunun dikkati çekilmeye çalışılmaktadır. Bu tedaviler esnasında; kültürel tarafsızlığı, sürdürmek ve tuzaklarından kaçınmak, terapi kapsamını kültürel farklılıklara uydurmak, geniş bir bakış açısı ile terapileri sürdürmek, iç ruhsal çatışmaları kültürel uyumsuzluklar çerçevesinde yürütmek, nostaljinin savunmacı yönlerini değerlendirmek, ideal olmayan bireyleşmeyi ve akrabaların tedaviye katılımını kabul etmek, ve dilsel farklılıklar çerçevesinde tedaviyi yürütmek değişkenlerin etkileri değerlendirilmektedir. Özellikle doğulu toplumlardan gelen göçmenlerin göç yaşamlarına ilişkin sorunların tedavisinde aile ve topluluk odaklı yaklaşımlar kesinlikle göz önünde bulundurulması gerektiği ileri sürülmektedir.

Son bölümde ise özellikle ebeveyn-çocuk ilişkilerinde klinik yöntemlerle kolaylaştırma usullerinin ne kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle çocuk göçmenlerin duygusal gelişimleri tam olmadığından kültür farklılıklarından daha çok etkilenmektedir. Bu anlamda ebeveynlere daha çok sorumluluklar düşmektedir. Aileler, çocukların bu uyumsuzluğu kolaylaştırma anlamında geçiş rolü üstlenmelidirler. Bununla birlikte bu uyumsuzlukları gidermede kolaylaştırıcı görevi üstlenen sosyal yardım kurumları veya sivil toplum örgütlerinden gerekli yardım alınması konusunda tereddüt edilmemelidir. Özellikle göçmen durumundaki terapistler bu konuda yol gösterici durumda olmaları gerektiği ileri sürülmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde yazar bu eserinde; özellikle göçmenlerin göç etme karar evresinden başlayarak göç edilen ülkeye yerleşim sürecine kadar olan bireyin yaşadığı veya yaşayabileceği hususları ve değişkenleri kendi penceresinden anlatmaya gayret etmektedir. Bu süreçlerdeki bireylerin kimliğine etki eden değişimleri ayrıntılarıyla sade bir dil ile ortaya koymuş ve etkilerini dile getirmiştir. Özellikle göç edilen yeni ülkedeki yaşamlarını ve kültürlerini olumsuz anlamda etki eden faktörleri sıralamış ve açıklamaya çalışmıştır. Bununla birlikte yaşanan uyumsuzlukları atlatmak amacıyla uygulanan tedaviler konusunda yol gösterici olmaya gayret etmiş ve yaşadığı tecrübeleri de vaka örnekleri ile okuyucunun dikkatine sunmuştur. İzlediği bu yöntem ile göçmenleri yaşadığı sorunlar kapsamında farklı bir bakış açısı kazandırmayı başarmıştır. Diğer taraftan da göçmen ve psikanaliz ve psikoterapi alanına ilişkin alanyazınını tek bir kaynakta toplanması açısından faydalı olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak eser, göçmen ve kimlik bileşenlerinin göç sonrası yaşamına ışık tutması açısından faydalı ve bir rehber niteliğinde olduğu değerlendirilmektedir.

Kaynaklar

- Akhtar, S. (2018). *Göç ve Kimlik*. İstanbul: Sfenks Yayınları.
- Knafo, D ve Yaari, A. (1997). *Leaving The Promised Land: Israeli Immigrants In The United States. Immigrant Experiences: Personal Narrative and Psychological Analysis* (P.H.Elovitz ve C.Kahn, Ed.) Cranbury, New Jersey: Associated University Press.